

Bilaga 3:
Korsnäs 2022

Arkeologisk inventering för Poikel
vindkraftsprojekt

Jaana Itäpalo 6.7.2024

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Sammanfattning

Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu har gjort en arkeologisk inventering i planeringsområdet för Poikel vindkraftspark i Korsnäs samt vid projektets två alternativa kabelrutter. Projektet ligger cirka 1 kilometer öster om Korsnäs centrum. Området har en yta på cirka 1 000 hektar och där planeras 8 vindkraftverk. Terränginventeringen gjordes av FM Jaana Itäpalo 23.5–30.5.2022 och 15.7.2022. Arbetet har beställts av FCG Finnish Consulting Group Oy.

Före den arkeologiska inventeringen fanns inga kända arkeologiska objekt i projektområdet. De kända objekt som ligger närmast projektområdet är tjärdalar. Cirka 90 meter norrut från jordkabelrutten ligger det tidigare kända objektet Väktar odlingsröse som är daterat till historisk tid (Museiverkets fornlämningsregisternummer 280010004). En aning längre bort från projektområdet finns två objekt från järnåldern: Orrmoans fångstbas från förromersk tid som ligger cirka 3 kilometer västerut samt Trofastbackens boplatz som ligger cirka 3 kilometer mot sydväst.

Vid inventeringen beaktades sex nya objekt av vilka två innehåller lämningar från odling. Tre objekt är eventuella byplatser och vid ett objekt finns nutidshistoriska källargrunder. Tolkningen av odlingslämningarna som arkeologiska objekt är delvis oklar. Största delen av dem är nutidshistoriska. Tolkningen av byplatserna som arkeologiska objekt förblev också oklar. Källarlämningarna vid objekt 6 är inte arkeologiska objekt med tanke på sin ålder.

I vindkraftsparkens projektområde är avståndet från de arkeologiska objekten till de närmaste kraftverken minst cirka 200 meter. Placeringen av kraftverken och kabelrutten enligt de planer som inventeringen baserat sig på skulle inte ha några direkta konsekvenser för det arkeologiska kulturarvet.

Innehållsförteckning

S.

1. Grunduppgifter.....	3
2. Utgångspunkter och metoder.....	3
2.1 Undersökningshistoria.....	5
2.2 Metod.....	5
3. Landskap, toppgrafi och geologi.....	5
4. Områdets markanvändningshistoria	11
5. Resultat	16
6. Objektsförteckning	16
7. Allmän karta	17
8. Objektsuppgifter.....	18
9. Materialförteckning.....	33

1. Grunduppgifter

Utredningsområde: Planeringsområdet för Poikel vindkraftspark, ca 1 000 ha, kabelrutter utanför projektområdet ca 10 km

Beställare: FCG Finnish Consulting Group Oy

Art: delinventering

Fältarbetstid: 23.5–30.5 och 15.7.2022, sammanlagt 4 dagar

Kartnummer: TM35-bladindelning (mk 1:20000) P3134R

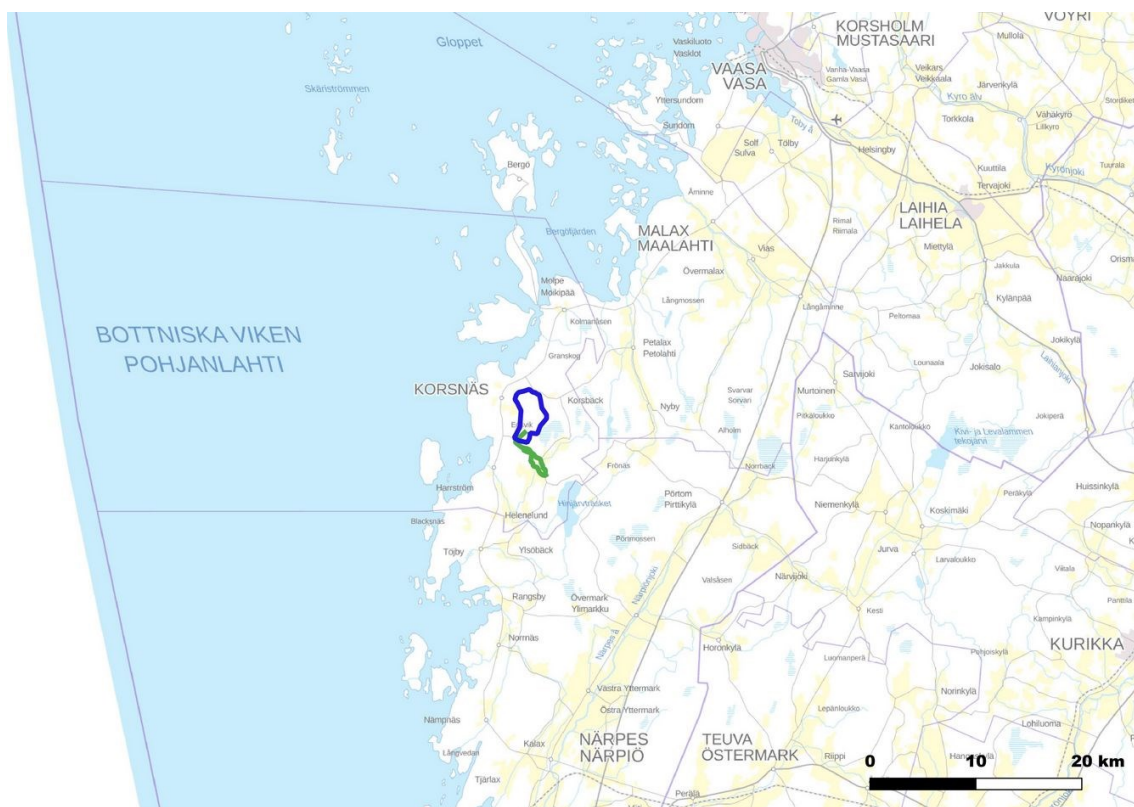
Höjd: ca 4–17.50 m ö.h.

Koordinatsystem: ETRS-TM35 FIN-kartprojektionssystem

Tidigare fynd: -

Inventeringsfynd: -

Tidigare undersökningar: 1984 Pekka Honkanen, inventering, Väktar.
2003 Pentti Risla, kontroll, Väktar.

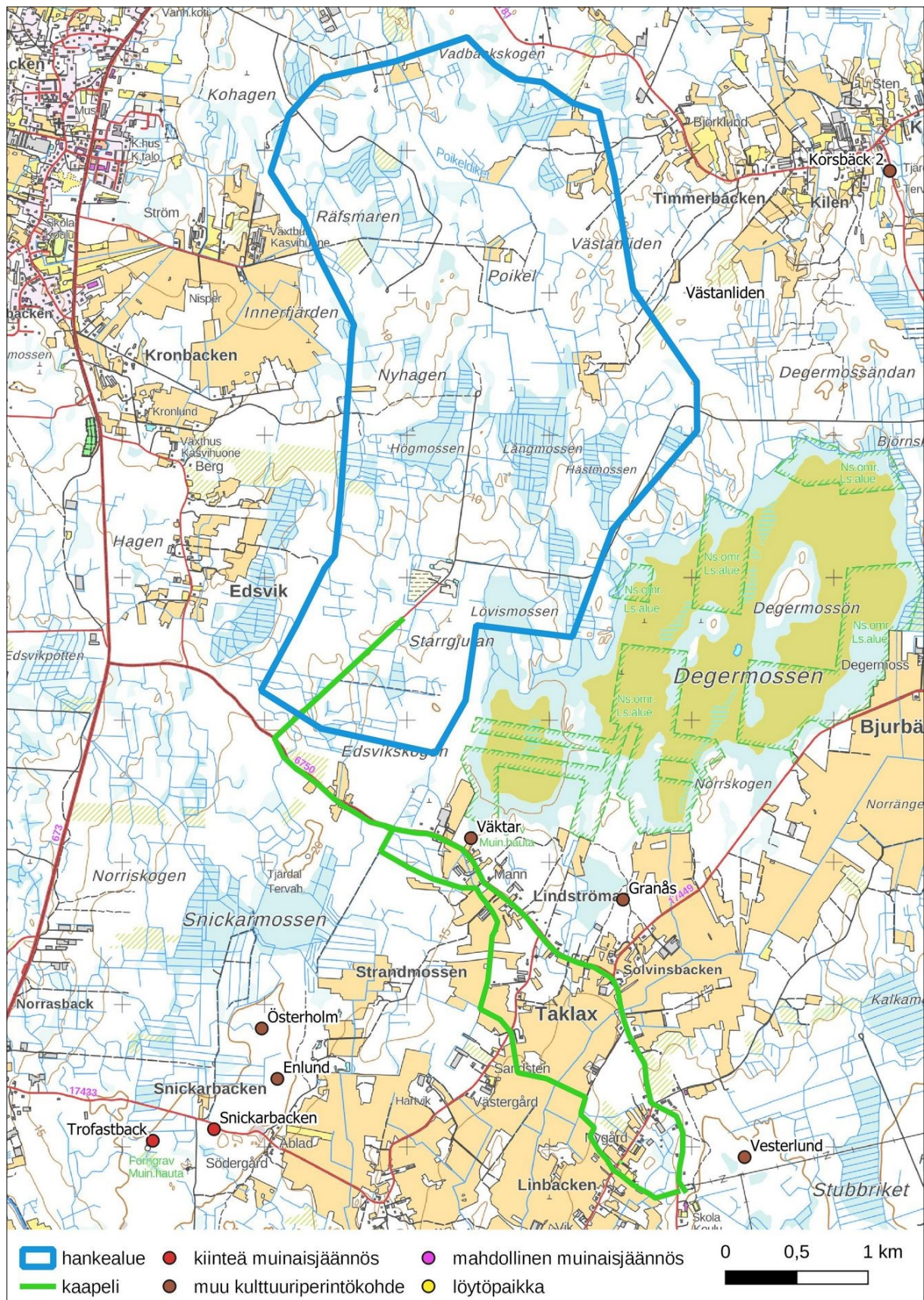

Läget av planeringsområdet för vindkraftsparken samt kabelrutterna. Bakgrundskarta Lantmäteriverket 8/2023.

2. Utgångspunkter och metoder

I samband med planeringsarbetet för Poikel vindkraftspark gjordes en arkeologisk inventering som bakgrundsutredning våren och sommaren 2022. Projektområdet ligger cirka 1 kilometer öster om Korsnäs tätort. En arkeologisk inventering i samband med ett tidigare vindkraftsprojekt har gjorts i projektområdets norra del 2012 och i den mellersta och södra delen av projektområdet 2014. Efter detta har planerna ändrats. Nu omfattar det projektområde som inventeringsobjektet består av cirka 1 000 hektar. Två alternativa kabelrutter går från kanten av projektområdets södra del cirka 4,9 kilometer och 5,3 kilometer mot sydost till byn Taklax. I planeringsområdet för vindkraftsparken och i den omedelbara närheten av kabelrutterna fanns inga kända arkeologiska objekt före inventeringen. Cirka 90 meter norrut från den nordligare kabelrutten ligger det tidigare kända objektet Väktar odlingsröse som är daterat till historisk tid (Museiverkets fornlämningsregisternummer 280010004).

Projektområdet består av jämn tallmosse och svagt sluttande skogsmark. I området finns en del åkrar. Kabelrutterna går i kanten av Taklaxvägen och på åkrar samt till en mindre del i skog.

Områdena i förhållande till de kända arkeologiska objekten. Objekten har placerats enligt Museiverkets registerportal (lånat 24.5.2024). Bakgrundskarta Lantmäteriverket 8/2023.

2.1 Undersökningshistoria

Enligt arkivuppgifter har ingen kommuninventering gjorts i Korsnäs. 1984 gjordes en snabbinventering då en ett par dagar lång terränginventering gjordes vid kända mest betydande objekt samt vid objekt som var kända av lokala invånare (Pekka Honkanen). En kompletterande inventering gjordes 1985 (Tapio Seger, Museiverket). År 2003 kontrollerades objektet Väktar (Pentti Rislä, Österbottens museum) som hade hittats vid inventeringen 1984. Arkeologisk inventering har gjorts tidigare i den norra delen av vindkraftsparken 2012 och i dess mellersta och södra del 2014. Även inventeringen av en 110 kV:s kraftledning som planerats mellan Korsnäs och Närpes 2013 riktades till den norra och mellersta delen av projektområdet (Jaana Itäpalo, Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu).

2.2 Metod

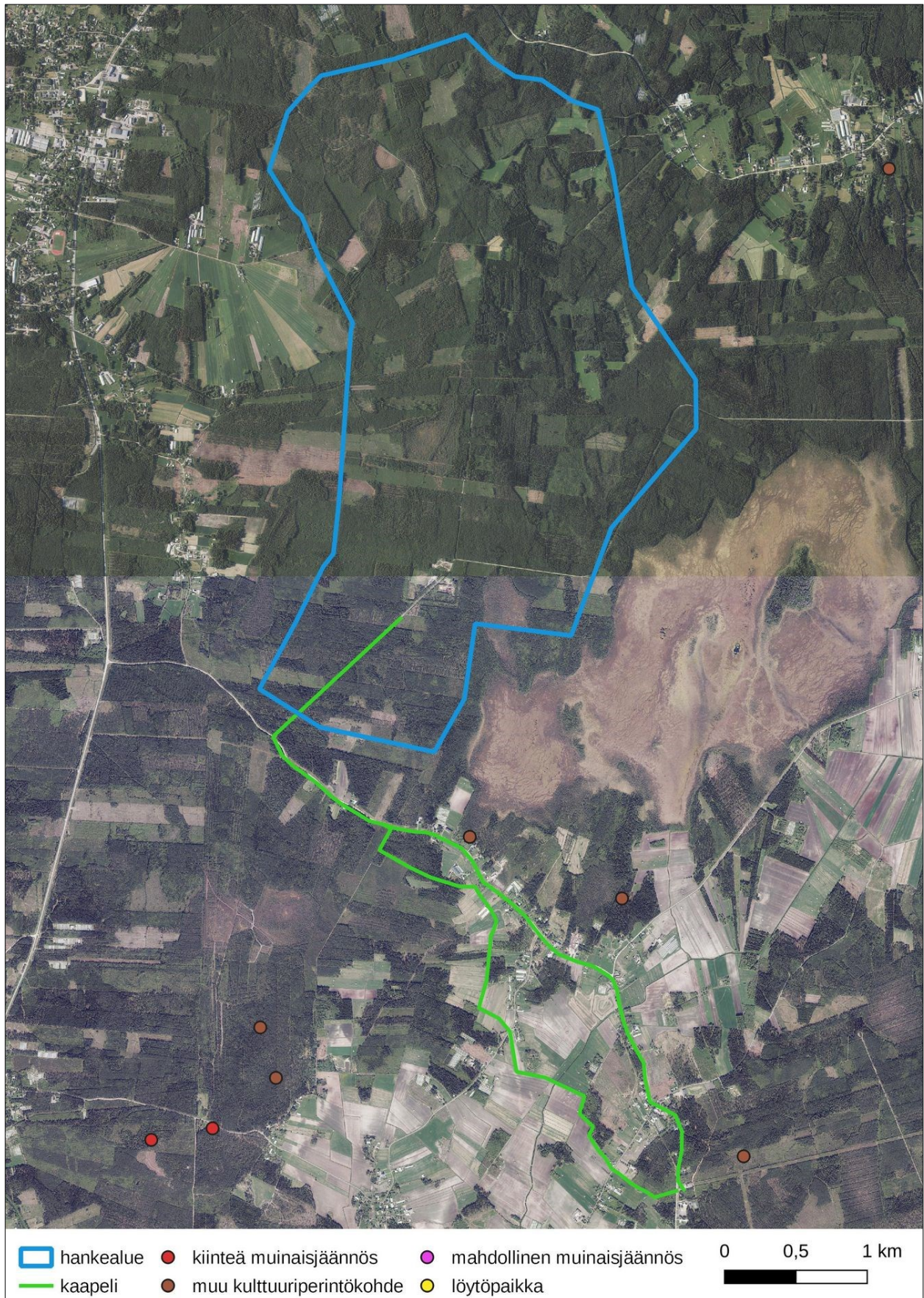
Terränginventeringen baserade sig på resultat av tidigare arkeologiska utredningar i området och i närheten, jordmånskartor, ortofoton, en höjdmodell, en höjdprofil, laserskanningsmaterial och Museiverkets digitala databas över arkeologiska objekt. Markanvändningens historia i området utreddes med hjälp av litteratur, historiska kartor och arkivmaterial. Fältarbetsmetoderna rubbade inte objekten, med undantag av provstick som gjordes med handborr. Syftet var att gå igenom områden där markanvändningen förändras och potentiella områden i närheten av dem samt eventuella arkeologiska objekt som lokaliserats med hjälp av historiska kartor. Vid inventeringen beaktades objekt som är äldre än från början av 1900-talet. För geodatahantering användes programmet QGIS 3.16 för behandling av Lidar-material och vid Terrain-analysen.

En del av planeringsområdet för vindkraftsparken har inventerats åren 2012 och 2014 och till dessa delar gjordes inventeringen inte lika ingående. Främst terränginventeringen uppdaterades vid kraftverksplatserna, i närheten av före detta Poikelsjön, på dess södra sida och i den södra delen av projektområdet.

3. Landskap, topografi och geologi

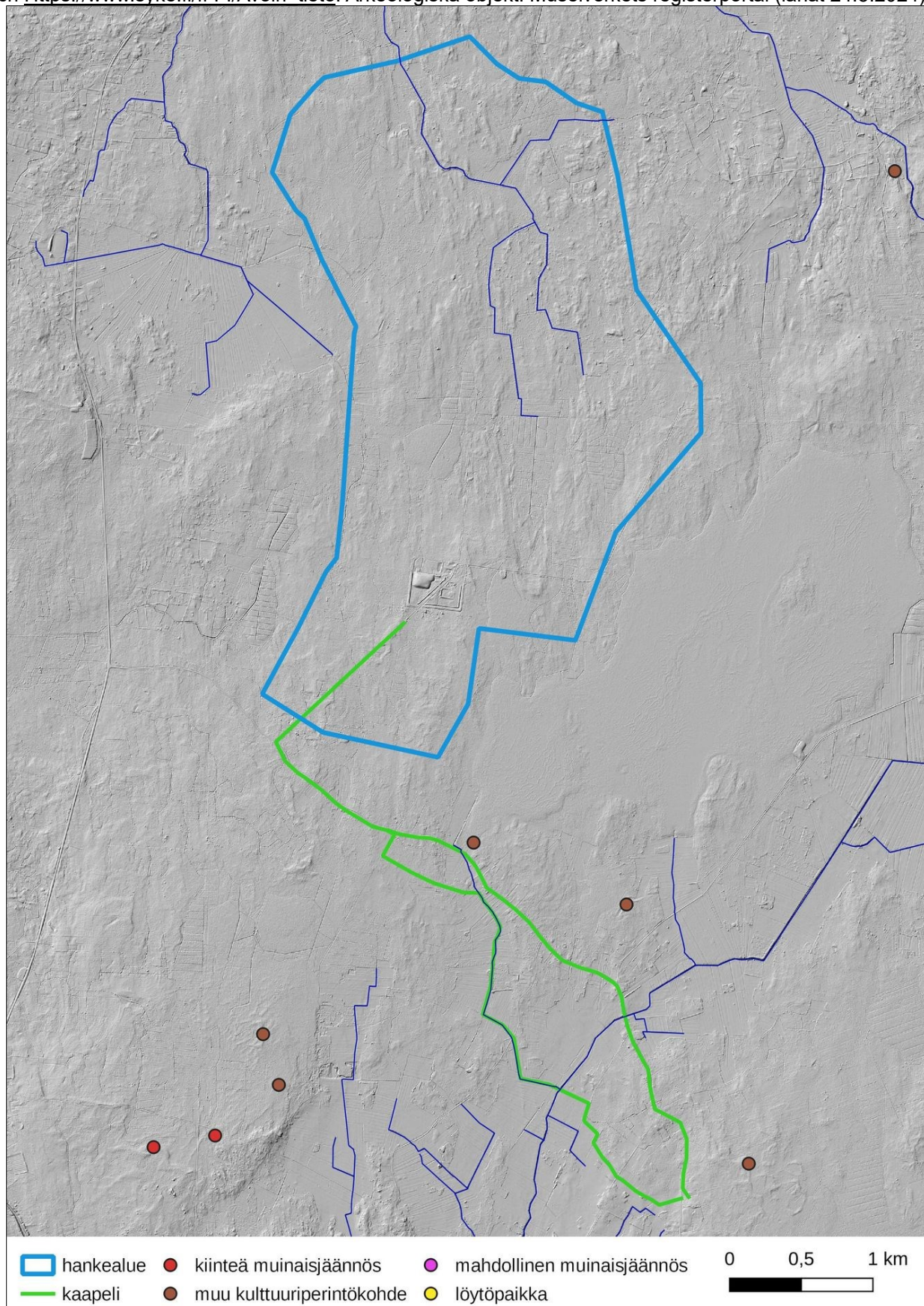
Projektområdet för vindkraftsparken består av svagt kuperad och jämn ekonomiskogsmark som är försumpad på många ställen. Den mellersta delen består till stor del av tallmosse. Höjden är cirka 5–17 m ö.h. De högst placerade områdena finns i den södra delen av området. Skogarna består främst av unga träd. Utanför torvmarkerna består marken av morän. Det finns tydligen knappt några obearbetade markytor, med undantag av outdikade delar av tallmossarna. I den norra och mellersta delen finns en del åkrar. I den norra delen av området fanns tidigare den lilla Poikelsjön som sänkts och numera består av åker och skog. På den sydöstra sidan av projektområdet ligger den stora Degermossen. Mellan projektområdet och Korsnäs tätort fanns också tidigare två vattendrag, Byfjärden och Innerfjärden. Båda vattendragen har sänkts. Byfjärden består numera av skog och den sydligare Innerfjärden består fortfarande främst av åker (se storskifteskartor s. 13 och 15).

Kabelrutterna går från den södra kanten av projektområdet till byn Taklax. Den östliga rutten går genom bybebyggelsen i kanten av Taklaxvägen och den västliga rutten går nästan helt på jämna åkrar och till en liten del i skog i norr och sydost. Längs Taklaxvägen finns det inte heller några kullar eller backar längs kabelrutten. De högst placerade områdena ligger 17,50 m ö.h. Söder om kabelrutterna i Norriträskets område har det tidigare funnits en sjö, Taklaxträsket, som numera består av åker.

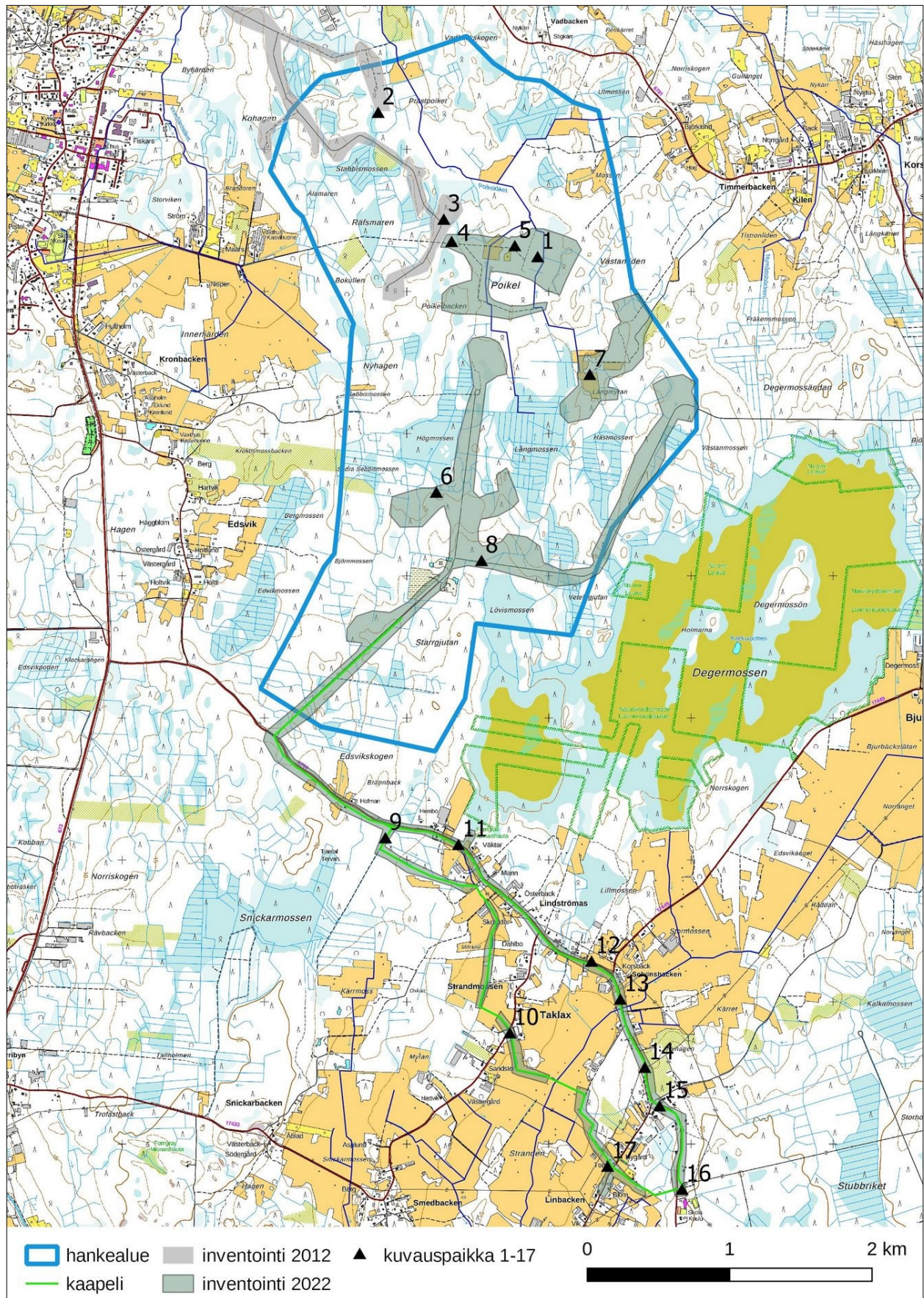

Projektområdet och kabelrutterna på ortoflygbild samt arkeologiska objekt. Bakgrundsmaterial LMV 5/2022 och https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto. Arkeologiska objekt: Museiverkets registerportal (länat 24.5.2024).

Projektområdet och kraftverksplatserna på snedljusbild 2 m DEM som baserar sig på laserskanningsmaterial. Strömmande vatten har markerats som en blå linje. Bakgrundsmaterial Lmv 5/2022 och https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto.

Inventerade områden och fotograferingsplatser 1–17 (bild 1 och pämbild). Bakgrundskarta Lantmäteriverket 5/2022.

2-3. Kraftverksplatserna i den norra delen av projektområdet och söder om Poikeldiket, bilder mot nordost.

4. Skogsväg till Poikel, österut.
västerut.

5. Åkermur vid objekt 1. Poikel (underobjekt 3),

6. Skogsväg söder om Högmossen, västerut.

7. Åker i Långmyran, söderut.

8. Skogsväg väster om Degermossen, österut.

9. Kabelrutt längs skogsväg, söderut.

10. Kabelrutt intill åkerdike, mot nordväst.

11. Kabelrutt vid Väktar, söderut.

12. Kabelrutt längs Taklaxvägen, mot nordväst.

13. Ladulandskap söder om Korsbäck, österut.

14. Kabelrutt öster om före detta såg, västerut.

15. Före detta Taklax mejeri, mot sydost.

16-17. Övergiven byggnad norr om Taklax skola, mot sydväst. På bilden till höger syns kabelrutten väster om Nygård, mot nordväst.

4. Områdets markanvändningshistoria

Målområdet ligger cirka 4–17.50 m ö.h., vilket motsvarar en period från järnåldern till medeltiden ca 500–1400 A.D. I projektområdet fanns inga kända förhistoriska objekt före inventeringen. På cirka 3 kilometers avstånd från projektområdet ligger två objekt från järnåldern: Orrmoan cirka 3 km västerut och Trofastback cirka 3 km mot sydväst. På Trofastbacken finns två bostadsgrunder och eventuella rösen har också identifierats på platsen. Vid utgrävningar hittades keramik av Morby-typ som radiokoldaterats till tidig metallålder. I Orrmoan finns grunder till fångstbostäder som röjts i ett stenfält samt stengropar. Från platsen nämns också en eventuell jungfrudans. C14-dateringen tyder på förromersk tid. Grävfyndet består av keramik, brända ben (främst av säl) samt en järnbit.

Det ser inte ut att ha bildats någon skyddande skärgård eller lämpliga klippiga och steniga skär i målområdet där kända fångstläger på den österbottniska kusten vanligtvis ligger. Det kan naturligtvis också ha funnits boplatser från någon annan period i målområdet som inte omfattar konstruktioner som syns ovan jord.

De kända objekten från historisk tid som ligger närmast parken består av tjärdalar. Cirka 90 meter norrut från jordkabelrutten ligger det tidigare kända objektet Väktar odlingsröse som är daterat till historisk tid (Museiverkets fornlämningsregisternummer 280010004).

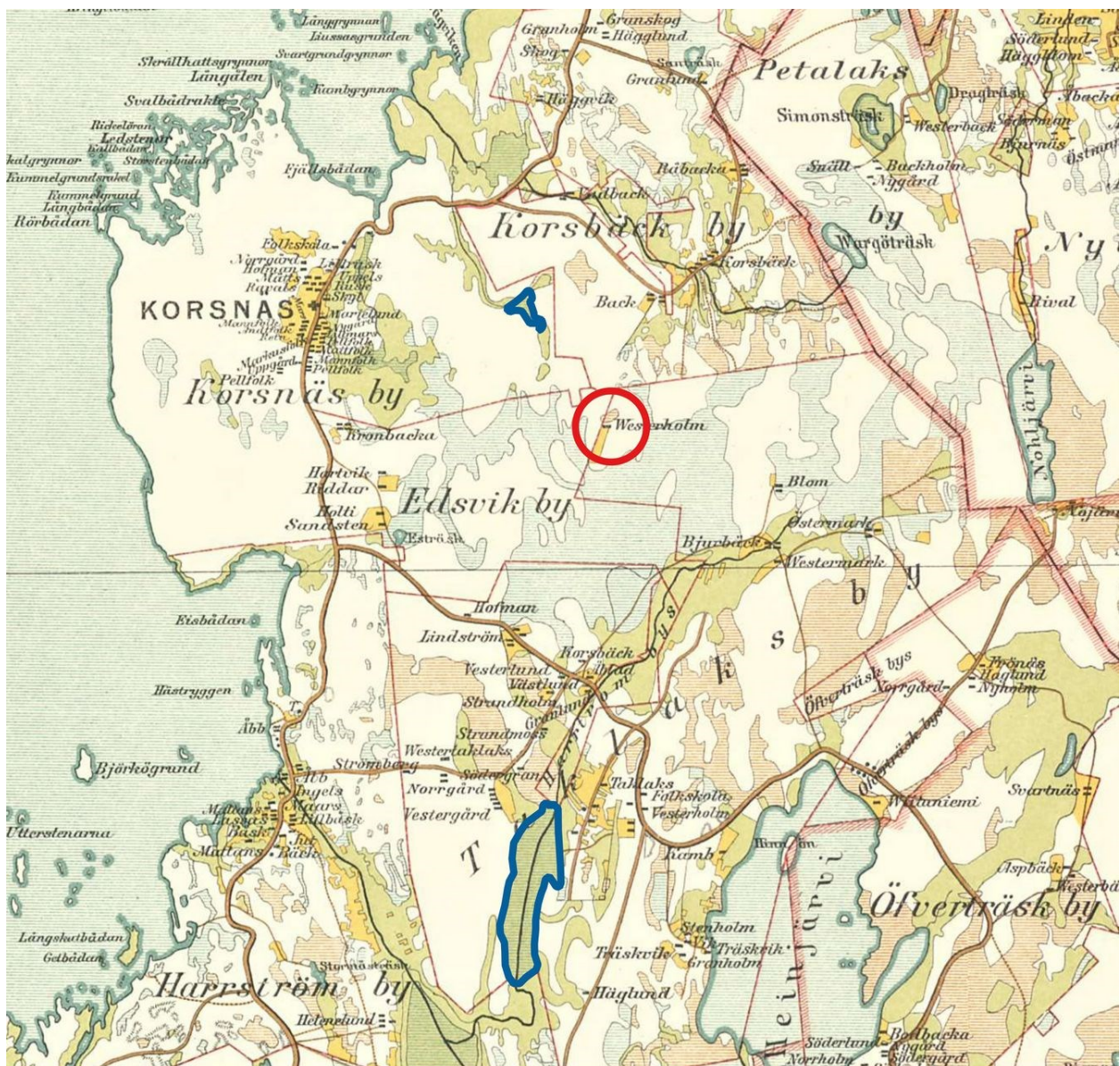
I närheten av projektområdet, genast på dess östra sida, låg tidigare Björnskogs nybebyggelse. Den har markerats på en storskifteskarta från 1780-talet och under namnet Westerholm på en sockenkarta från 1840-talet och fortfarande på en ekonomisk karta från 1913 (se kartor på s. 12 och 14). På den äldsta grundkartan har två fåbodar markerats i närheten av Poikeldiket som strömmar söderut från Poikelsjön. Dessa har inte

markerats på storskifteskartan från 1700-talet, sockenkartan från 1840-talet eller till exempel på den ekonomiska kartan från 1913, men det är väldigt sannolikt att det funnits fäbodar i området senast i början av 1900-talet. Odlingen har fortsatt fram till nutid och yngre åkerfigurer som tagits ur bruk observerades vid inventeringarna 2012 och 2014. I området för den sänkta Poikelsjön finns numera en åker och ekonomiskog. Även på den västra sidan av projektområdet fanns det två sjöar ännu på 1800-talet (se storskifteskartor s. 13 och 15).

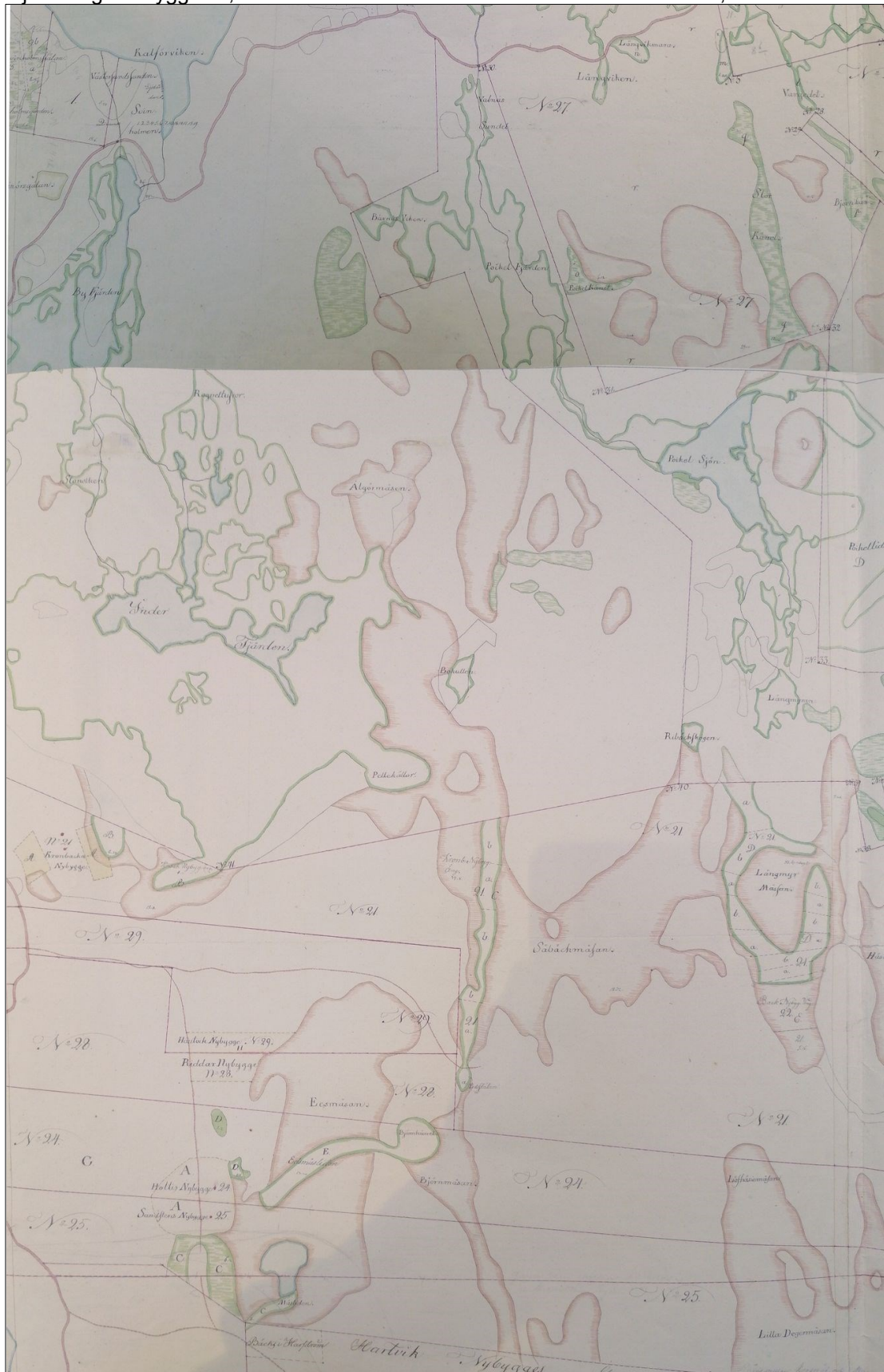
Enligt reformregistret hade bland annat gårdarna Åblad, Westerlund och Taklaks grundats i byn Taklax före storskiftet. Storskifteskartor eller detaljerade kartor som är äldre än från 1800-talet och som beskriver områdena för dessa gårdar hittades inte. Därför var det inte möjligt att placera platserna för de första gårdarna noggrannare på en modern terrängkarta. Gårdarna har markerats på en sockenkarta från 1840-talet (se sockenkartor för objekt 4 och 7). Av dessa ligger Åblad och Westerlund alldeles i närheten av kabelrutten. Söder om kabelrutten på nuvarande Norriträskets åkerområde låg tidigare Taklaxträsket, och Taklaks gård har markerats på dess nordöstra sida. Söderut från denna gård, i närheten av sjön, har åtminstone fyra övriga gårdar markerats.

Baserat på topografin och historiska kartor kunde det åtminstone antas att odlingslämningar hittas i närheten av kabelrutterna. Det är möjligt att det också funnits torp eller annan bebyggelse i området som inte markerats på gamla kartor.

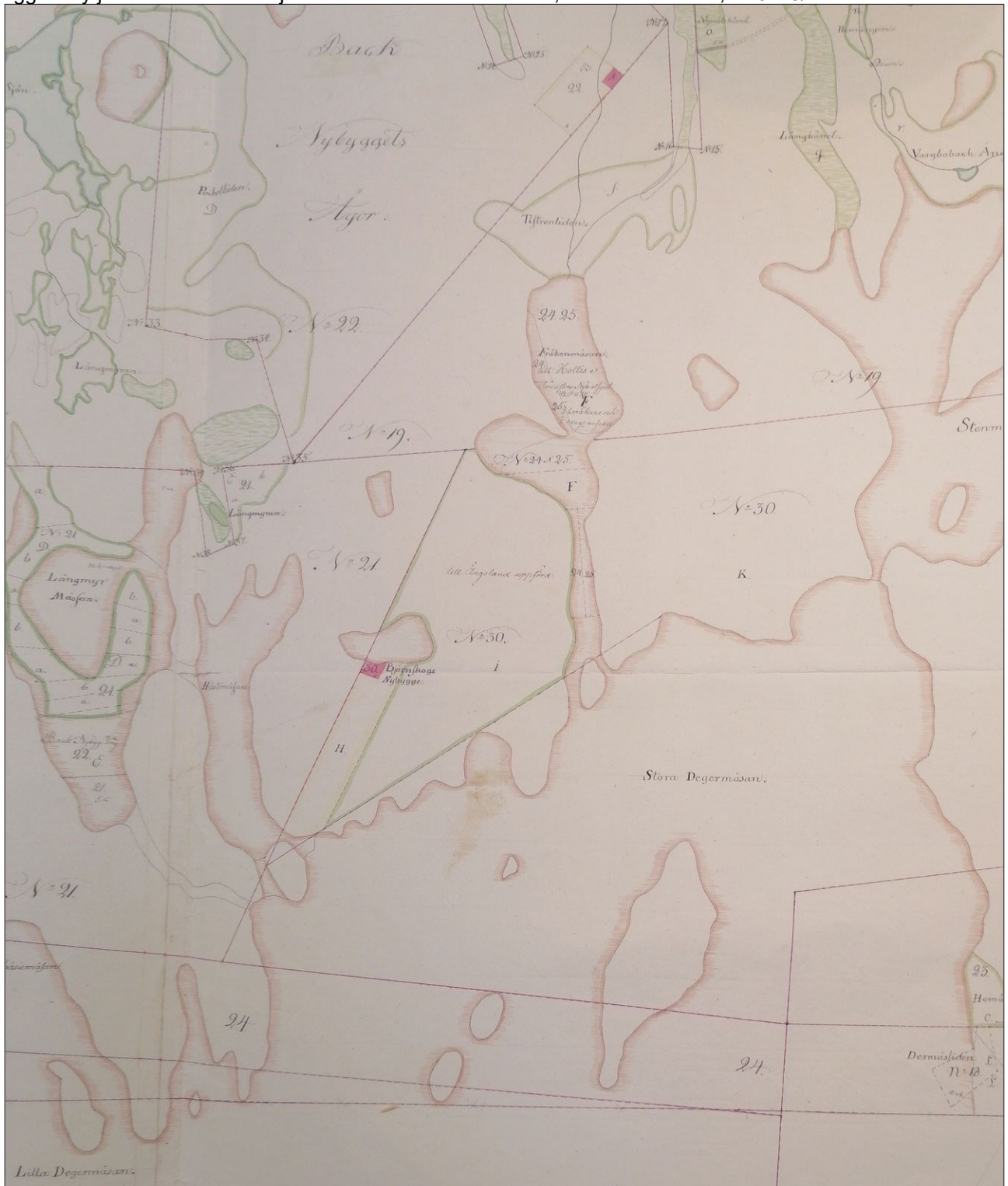

Korsnäs- och Malaxnejden på ekonomisk karta från 1913. Poikelsjön och Taklaxträsket, som senare sänkts, har avgränsats med blått. Westerholm som legat på den östra sidan i närheten av projektområdet, det vill säga tidigare Björnskogs bebyggelse, har markerats med en cirkel. Karta: Nationalarkivet, Lantmäteriverket.

Korsnäs och Edsvik by på storskifteskarta mätt 1758 och 1760 och renoverad 1830. Dåvarande Poikelsjön syns till höger på den övre delen av kartan. Mellan projektområdet och nuvarande Korsnäs tätort ligger "Byfjärden" och "Inder Fjärden". Karta: Nationalarkivet, Lantmäteriverket, E40i:23/1-11 Korsnäs.

På den nordvästra sidan av Degermossen låg senast på 1780-talet Björnskogs nybebygge, på senare kartor har gården namnet Westerholm. Nationalarkivet, Lantmäteriverket, E40i:23/1-11 Korsnäs.

Korsnäs kyrkby och området på dess östra sida på storskifteskarta mätt 1757 och renoverad 1830. I byns område har två större sjöar, "Byfjärden" och "Inder Fjärden", markerats. Riksarkivet, Lantmäteriverket, E40i:22/1-11 Korsnäs.

5. Resultat

Vid inventeringen hittades två nya arkeologiska övriga kulturarvsobjekt med lämningar från odlingsverksamhet. De tre eventuella övriga kulturarvsobjekten består av byplatser. Källargroparna vid objekt 6 torde dateras till nutidshistorisk tid och de har inte klassats som arkeologiska objekt. Odlingslämningarna hittades i vindkraftsparkens projektområde. På en grundkarta från 1970 har fäbodan markerats i området, men på äldre kartor finns inga markeringar för fäbodan. Odlingen har fortsatt i området fram till nutidshistorisk tid och nutid. En del rösen och stenmurar ser ut att vara äldre och de kan vara cirka 100 år gamla eller äldre. Största delen av de observerade konstruktionerna är emellertid betydligt yngre.

Avståndet från de arkeologiska objekten till de närmaste kraftverken minst cirka 200 meter. Placeringen av kraftverken och kabelrutten enligt de planer som inventeringen baserat sig på skulle inte ha några direkta konsekvenser för det arkeologiska kulturarvet.

Vid inventeringen hittades inga förhistoriska objekt. Det kan emellertid hända att det funnits förhistorisk verksamhet i området som inte lämnat några identifierbara spår i terrängen. Även den kraftiga skogsbehandlingen påverkar hur väl objekten bevarats.

Lestijärvi, 6.7.2024

Jaana Itäpalo

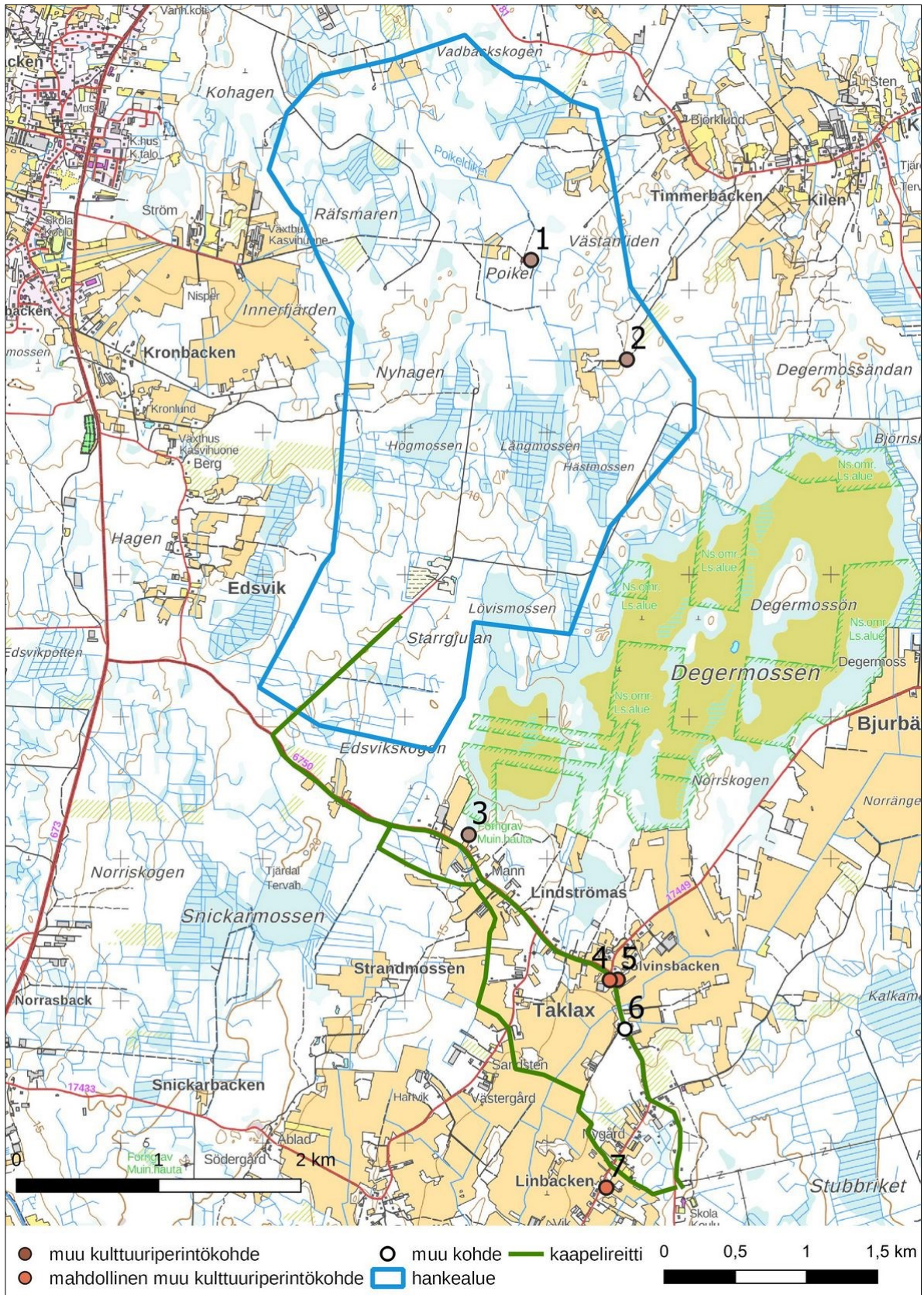
6. Objektsförteckning

Objekt	sida	typ/ precisering av typ	datering	antal	status
1. Poikel	18	Arbets- och tillverkningsplatser/odlingsrösen Stenkonstruktioner/stengärdesgårdar	historisk/modern	10	ÖK/ö
2. Långmyran	21	Stenkonstruktioner/stengärdesgårdar	historisk	1	ÖK
3. Väktar	22	Arbets- och tillverkningsplatser/odlingsrösen	historisk	1	ÖK
4. Westerlund (Västlund)	24	Boplatser/byplatser	historisk	1	ÖK?
5. Åblad	26	Boplatser/byplatser	historisk	1	ÖK?
6. Taklaxvägen	28	Arbets- och tillverkningsplatser/källare	modern	2	ö
7. Taklaks	29	Boplatser/byplatser	historisk	1	ÖK?

Status: FL fornlämning, ÖK övrigt kulturarvsobjekt, ö övrigt objekt

7. Översiktskarta

Rapportens objekt 1–7. Bakgrundskarta Lantmäteriverket 5/2024.

8. Objektsuppgifter

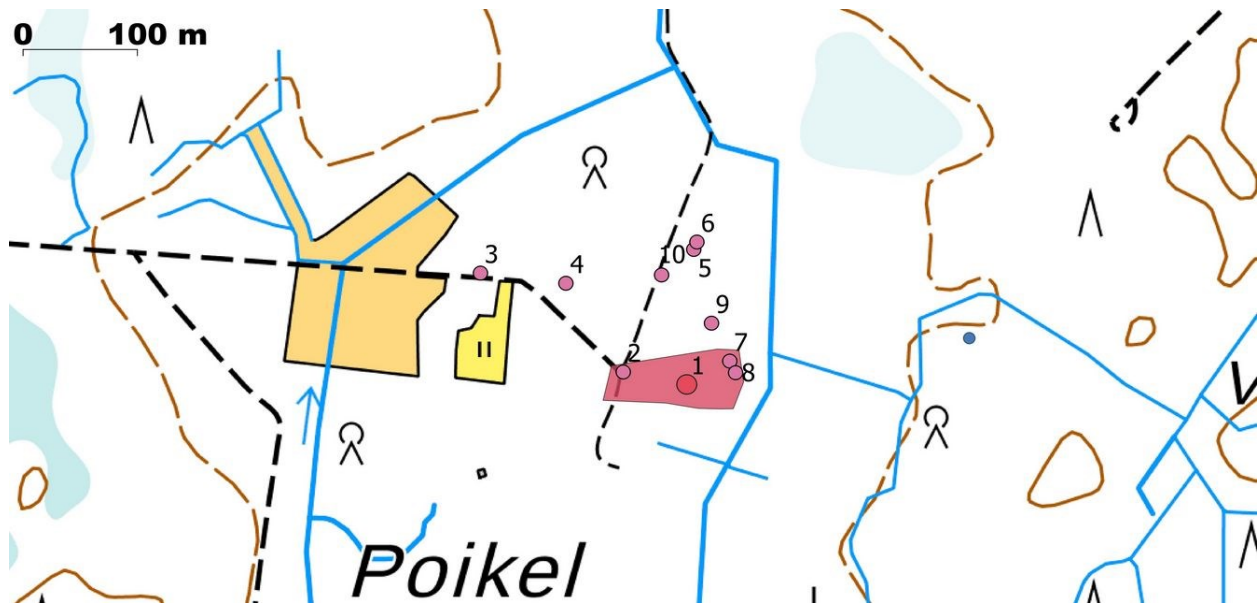
1. Poikel			
Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	P3134R
Art	Övrigt kulturarvsobjekt/övrigt objekt	Gammal allmän bladindelning	1242 05
Typ	arbets- och tillverkningsplatser/stenkonstruktioner	Koordinater ETRS-TM35FIN	N: 6974212 O: 206889
Precisering av typ	odlingsrösen/stengärdesgårdar	N2000	Z ca 5,5–7 m
Datering	historisk/modern	Koordinatförklaring	Underobjekt 1, odlingsröse
Tidigare undersökningar		Inventeringsmetoder	ytobservation, borming
Beskrivning: Öster om Korsnäs i skogsområdet mellan Kronbacken och Timmerbacken. I Poikelträsket, söder om den sänkta Poikelsjön, finns mycket åkrar som vuxit igen med skog samt en liten nuvarande åker. I området växte grandominerad skog och ställvis mogen granskog. Området har en jämn topografi. På grundkartan från 1970 har markeringen "Fäboda", åkrar och ängslador anvisats till Poikelträsket. Markeringen på grundkartan visar inte något noggrannare läge för fäboden eller fäbodarna. På en storskifteskarta som mätts 1758 och 1760 och renoverats 1830 har en äng markerats på den södra sidan av den västra delen av sjön. På en sockenkarta från 1840-talet består sjöstranden av en vidsträckt naturäng. Området längs med bäcken, som strömmade till sjön, bestod tydligen nästan helt av naturäng. Fäbodar har inte markerats på äldre kartor från 1700–1800-talen. I området observerades odlingslämningar av olika åldrar. Cirka 180 meter öster om den nuvarande åkern finns en stenmur på en cirka 10 meter lång sträcka på båda sidorna av en nuvarande skogsväg. Stenmuren är som mest cirka 1 meter hög och cirka 2 meter bred. Mellan stenmurarna och en lada som står kvar på stenmurarnas östra sida finns en odlingsröshop eller flera rösen med en diameter på cirka 25–30 meter och en höjd på högst cirka 1 meter. Intill ladan finns en ladugrund som består av stenar och ovanpå grunden står fortfarande murkna stockar. I området för åkermurarna och odlingsrösen och omkring dem växte även mogna granar. Norr om de tidigare nämnda står en lada (underobjekt 10) på en före detta åker, åtminstone en ladugrund (underobjekt 9) samt en del odefinierade rösen (underobjekt 5–6). Även mellan det nuvarande åkerområdet och en före detta åker på dess östra sida finns en stengärdesgård (underobjekt 3) intill skogsvägen, och cirka 50–60 meter österut i skogen finns en del avsnitt av åkermurar och röjningsrösen (underobjekt 4). Det är tydligt att största delen av de observerade lämningarna har uppstått under nutidshistorisk tid, och på grundkartan från 1970 har de markerats vid och i kanten av åkrar. Som de äldsta objekten bedömdes ett odlingsröse (underobjekt 1) runt en lada (underobjekt 8) cirka 180–270 meter öster om åkern samt stenmurar (underobjekt 2) på båda sidorna av skogsvägen på deras västra sida. Dessa objekt avgränsades. Stora stenar har placerats ovanpå båda objekten även under nutid. Inom avgränsningen av området finns åtminstone en yngre lämning, grunden till en lada. Ytvegetationen på alla lämningar består främst av mossor. Ovanpå en del växer också stora granar.			
Förslag på skyddszon:	Enligt objektets avgränsning. Avstånd till närmaste kraftverksplats är cirka 200 meter.		

Underobjekt, koordinater

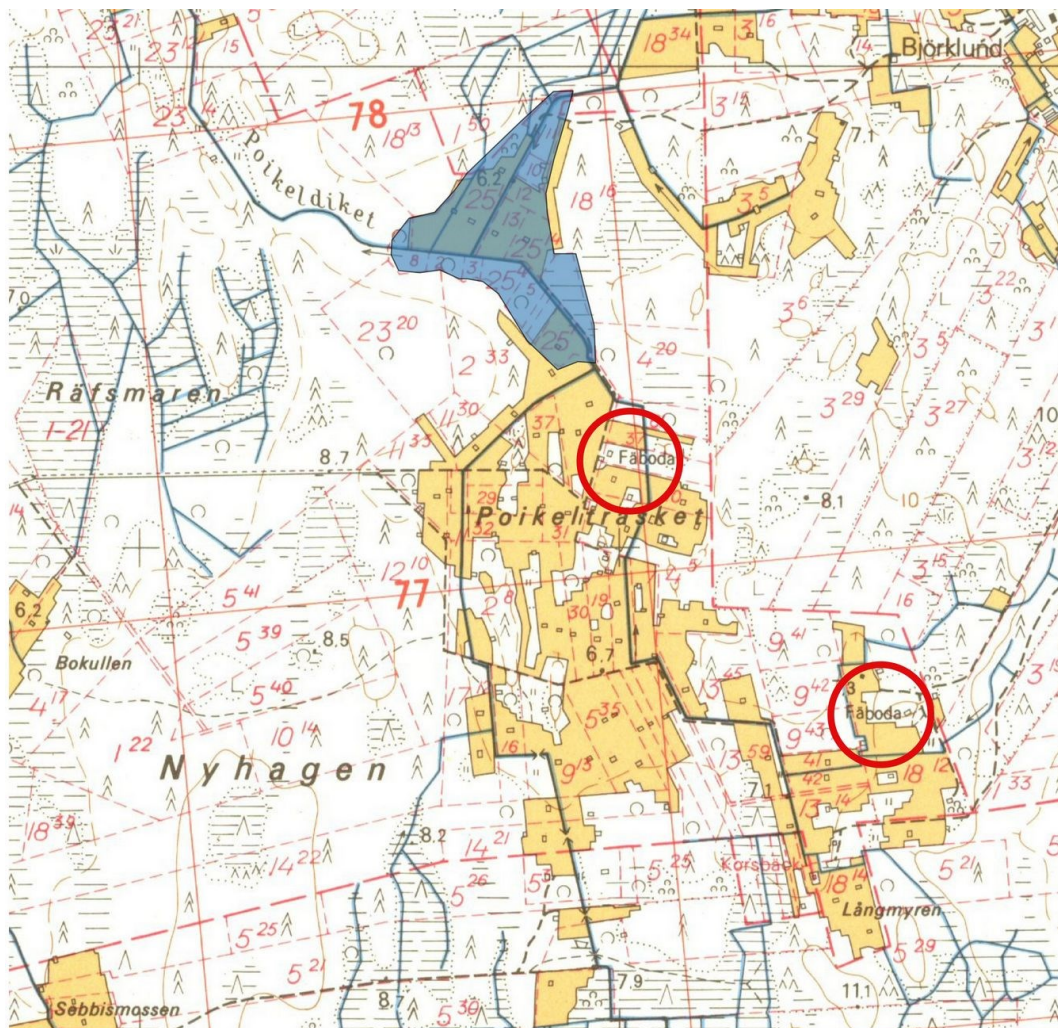
typ,C,100	art,C,100	x,N,11,3	y,N,11,3	undernr,C,100
åkermur	övrigt objekt	206708,119	6974312,765	3
åkermur	övrigt objekt	206782,950	6974303,598	4
åkermur	ÖK	206833,182	6974223,627	2
ladugrund	övrigt objekt	206926,463	6974233,421	7
odlingsröse	ÖK	206888,799	6974212,376	1
lada	övrigt objekt	206931,552	6974222,994	8
ladugrund	övrigt objekt	206910,461	6974267,621	9

lada	övrigt objekt	206866,762	6974311,098	10
odlingsröse	övrigt objekt	206894,928	6974334,106	5
odlingsröse	övrigt objekt	206897,682	6974340,802	6

Poikel, avgränsning och objekt på kartan. Bakgrundskarta Lantmäteriverket 5/2022.

Detalj från grundkartan från 1970. Det ungefärliga området för före detta Poikelsjön har markerats med blått. Till Poikelträsket och till dess sydöstra sida har man markerat fåbodar, många åkrar och ett stort antal lador. Karta: Lantmäteriverket, tjänsten för öppet material, <http://vanhatpainenutkartat.maanmittauslaitos.fi/>.

Odlingsrösen runt ladan (underobjekt 1), bilder västerut och mot nordväst.

Stenmur på båda sidorna av en skogsväg (underobjekt 2), bilder mot sydost och norr.

Norr om ladan (underobjekt 8) står murkna stockar ovanpå stengrunden till en lada. På platsen finns också bland annat en plåthink samt en spade. Bild mot väst (underobjekt 7). Till höger på bilden syns den nordligare ladugrunden (underobjekt 9), bild mot norr.

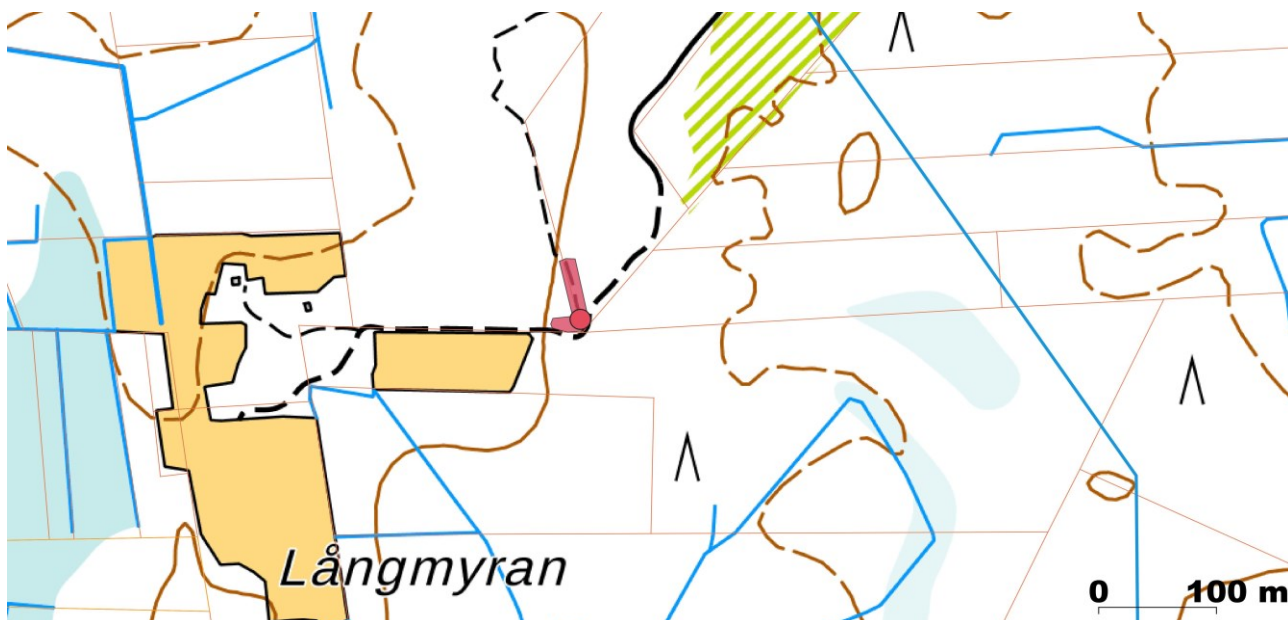
2. Långmyran

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	P3134R
Art	Övrigt kulturarvsobjekt	Gammal allmän bladindelning	1242 05
Typ	stenkonstruktioner	Koordinater ETRS-TM35FIN	N: 6973512 O: 207563
Precisering av typ	stengårdsgårdar	N2000	Z ca 10 m
Datering	historisk	Koordinatförklaring	GPS-mätning
Tidigare undersökningar		Inventeringsmetoder	Ytobservation, borrhning

Beskrivning: På den nordvästra sidan av Degermossen cirka 1,2 kilometer sydost om före detta Poikelsjön. Längs en skogsväg som leder till åkerområdet Långmyran. Den steniga moskogen var trädfri efter kalhygge och skogsplöjning. "Fäboda", åkrar och ängslador (se grundkarta i samband med beskrivningen av objekt 1. Poikel) har markerats på grundkartan från 1970. Markeringen på grundkartan visar inte något noggrannare läge för fäboden eller fäbodarna. På äldre kartor har ingen fäbod och inga åkrar markerats.

Strax norr om skogsvägen finns en som mest cirka 3 meter bred och som mest cirka 1 meter hög stenmur som fortsätter cirka 60 meter norrut och cirka 25 meter västerut i kanten av en skogsväg. Stenmuren är jämn ovanpå och har raka sidor. Stenmuren är byggd för hand. Vid stenmuren har ingen åker markerats på den äldsta grundkartan från 1970 och inte heller på äldre kartor. Det bedömdes att det kan vara fråga om en åkermur som är från tiden före modern odling, vilket också konstruktionen tyder på. Objektet ligger vid en gammal bygräns och en nuvarande fastighetsgräns.

Förslag på skyddszon:	Enligt objektets avgränsning. Avstånd till närmaste kraftverksplats är cirka 250 meter.
------------------------------	---

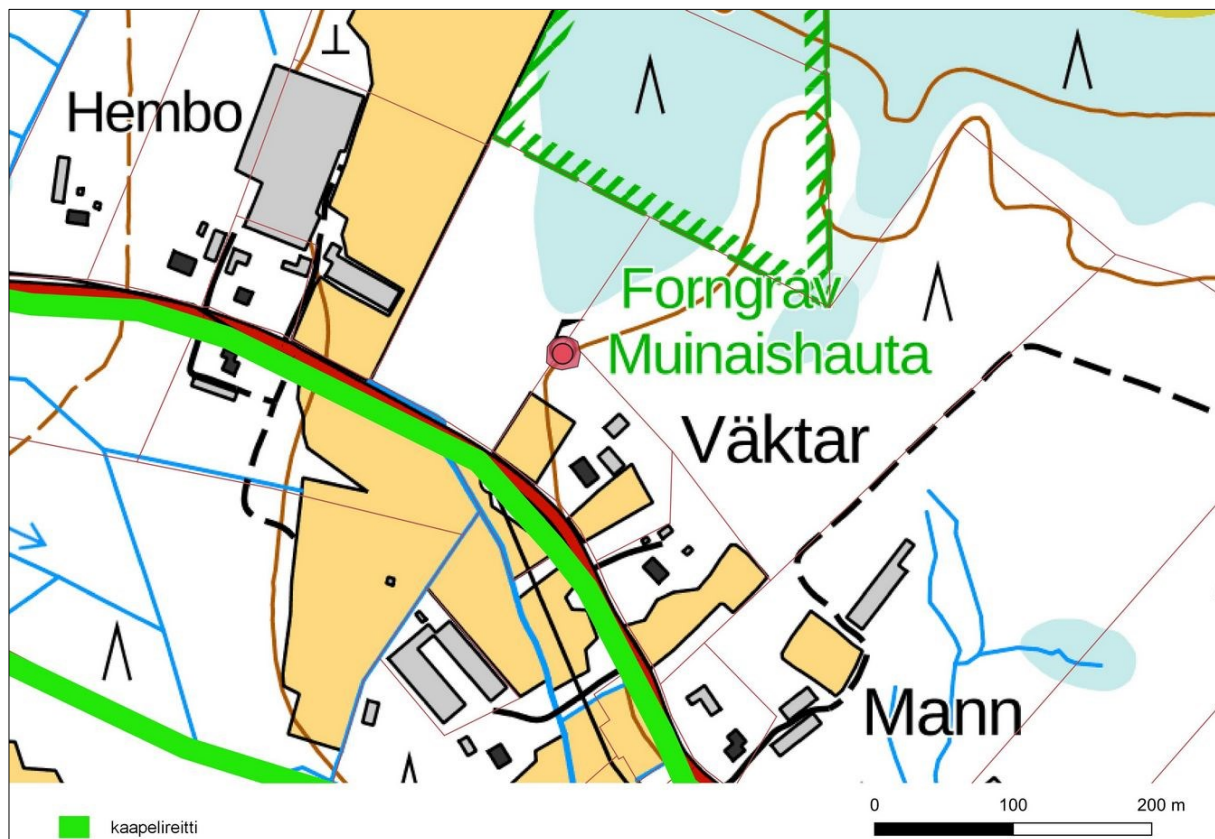
Långmyran, objektskoordinater och objektsavgränsning, på kartan syns också fastighetsgränser. Bakgrundsmaterial Lmv 5/2022 och 6/2024.

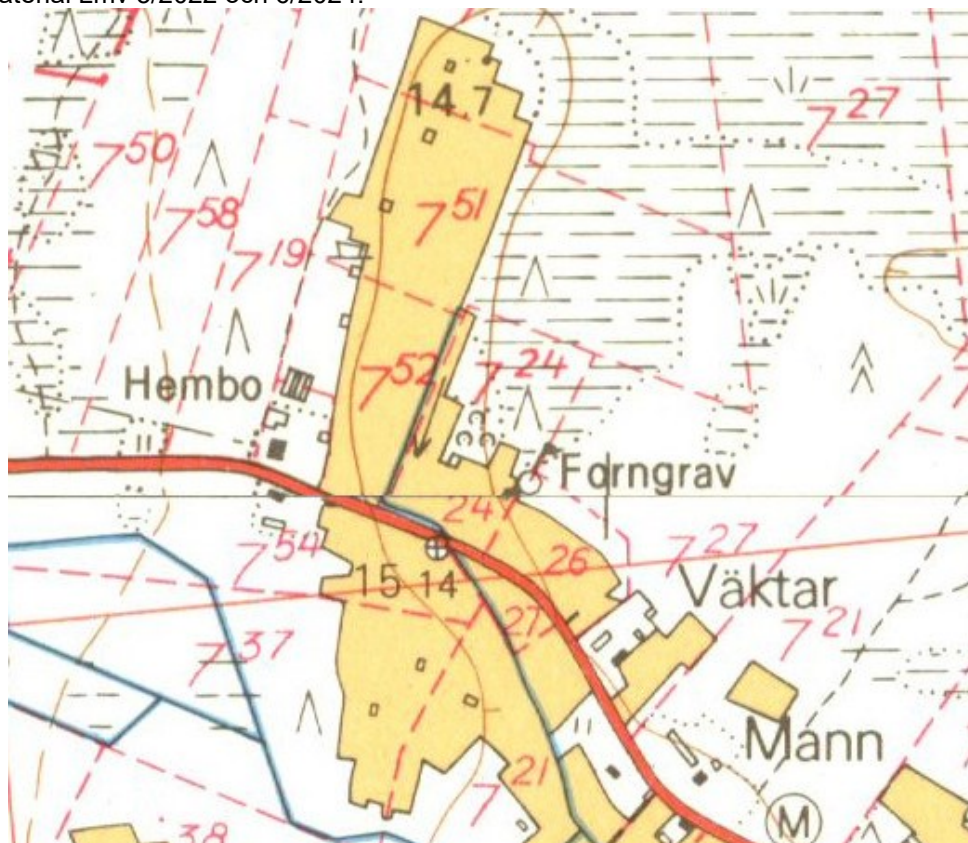
Stenmuren fotograferad västerut och mot nordnordväst.

3. Väktar

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	P3134R
Art	Övrigt kulturarvsobjekt	Gammal allmän bladindelning	1242 05
Typ	Arbets- och tillverkningsplatser	Koordinater ETRS-TM35FIN	N: 6970169 O: 206450
Precisering av typ	odlingsrösen	N2000	Z ca 15 m
Datering	historisk	Koordinatförklaring	Tidigare uppgifter
Tidigare undersökningar	1984 Pekka Honkanen, inventering 2003 Pentti Rislä, kontroll	Inventeringsmetoder	Ytobservationer
Beskrivning: Registerportal: Norr om Taklaxvägen vid fastighetsgränsen cirka 90 meter från vägen och cirka 30 meter norrut från den nuvarande åkern. På en skogsö finns ett röse med en diameter på cirka 15 meter. År 2003 observerades stenar som tagits upp ur åkern på rösets yta och stenarna bedömdes sannolikt bestå helt av stenar som röjts från odlingarna. Objektet har markerats på grundkartan med fornlämningsmarkering. 2022: Objektet är intakt. Stenarnas yta är täckt av lav och mossor, i omgivningen växer tätt med träd. Stenarna till röset har samlats i en cirkelliknande form. Enligt grundkartan från 1970 sträckte sig åkrarna strax till den södra sidan av röset och det fanns också åkrar på den västra sidan. Röset har markerats på nuvarande terrängkarta som en forngrav.			
Förslag på skyddszon:	Enligt tidigare avgränsning av objektet. Avståndet till kabelrutten söder om Taklaxvägen är cirka 85 meter.		

Väktar, objektskoordinater och objektsavgränsning, på kartan syns också fastighetsgränser. Bakgrundsmaterial Lmv 5/2022 och 6/2024.

Väktars röse har markerats som forngrav på grundkartan från 1970. Lantmäteriverket, filservice för öppet material, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>.

Röset fotograferat mot sydsydväst. I röset syns stenar som radats i en cirkelliknande form.

4. Westerlund (Västlund)

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	P3134R
Art	Övrigt kulturarvsobjekt ?	Gammal allmän bladindelning	1242 04
Typ	Boplatser	Koordinater ETRS-TM35FIN	N: 6969146 O: 207443
Precisering av typ	byplatser	N2000	Z ca 12,50 m
Datering	historisk	Koordinatförklaring	Lokalisering enligt sockenkarta från 1840-talet
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservationer

Beskrivning: Västlunds gård ligger väster om en väg som går genom Taklax by och söder om korsningen mellan Taklaxvägen och Bjurbäckvägen. Gården ligger mitt bland åkrar i den västra kanten av en udde som höjer sig en aning från omgivningen och varifrån terrängen sluttar svagt västerut och söderut. På platsen finns en huvudbyggnad i tegel och på gårdsplanen finns ekonomibyggnader. Gårdsplanen består av gräsmatta. Westerlund, det vill säga nuvarande Västlund, nämns i reformregistret som hus nummer 5 i Taklax. Gården har markerats på sockenkartan från 1840-talet med namnet Västlund och "Västerlund" cirka 200 meter nordväst om platsen. Det hittades ingen storskifteskarta från 1700-talet som beskriver området. Därför kunde läget för den äldsta gården inte verifieras och objektet kunde inte avgränsas. Baserat på markeringarna på sockenkartan kan platsen för den äldsta gården emellertid antas ha legat i närheten av nuvarande Västlund.

Förslag på skyddszon:	- Kabelrutten går i den västra kanten av Taklaxvägen och i den nordöstra-östra kanten av Västlunds gårdsplan.
------------------------------	---

Westerlund (Västlund). Bakgrundsmaterial Lmv 5/2022.

Byggnader på Västlunds gård fotograferat mot sydost.

Westerlund (Västlund) avgränsat ungefärligt på sockenkartan. På dess högra sida ligger Åblads hustomt. Karta Nationalarkivet I a Sockenkartan, Korsnäs 1242 04.

5. Åblad			
Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	P3134R
Art	Övrigt kulturarvsobjekt ?	Gammal allmän bladindelning	1242 04
Typ	Boplatser	Koordinater ETRS-TM35FIN	N: 6969149 O: 207498
Precisering av typ	byplatser	N2000	Z ca 12,50 m
Datering	historisk	Koordinatförklaring	Lokalisering enligt sockenkarta från 1840-talet
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservationer
Beskrivning: Åblads gård ligger öster om en väg som går genom Taklax by och söder om korsningen mellan Taklaxvägen och Bjurbäckvägen. Gården ligger på en udde som höjer sig en aning ovanför sin omgivning och varifrån terrängen sluttar mot åkrarna i öst och söder. På platsen finns en huvudbyggnad i tegel samt en brädfodrad ekonomibyggnad som består av flera delar. På gården växer jämn gräsmatta. Åblad nämns i förnyelseregistret som hus nummer 6 i Taklax by. Åblad har markerats på en sockenkarta från 1840-talet (se sockenkarta i beskrivningen av objekt 4). Det hittades ingen			

storskifteskarta från 1700-talet som beskriver området. Därför kunde läget för den äldsta gården inte verifieras och objektet kunde inte avgränsas.

Förslag på skyddszon:

-. Kabelrutten går på andra sidan vägen i den västra kanten av Taklaxvägen.

Äblad. Bakgrundsmaterial Lmv 5/2022.

Äblads gårdsplan mot sydost.

6. Taklaxvägen

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	P3134R
Art	Övrigt objekt	Gammal allmän bladindelning	1242 04
Typ	Arbets- och tillverkningsplatser	Koordinater ETRS-TM35FIN	N: 6968802 O: 207549 N: 6968777 O: 207551
Precisering av typ	källare	N2000	Z ca 12,00 m
Datering	modern	Koordinatförklaring	Nordligare källare, undernummer 1
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservation, borrhning

Beskrivning: Längs Taklaxvägen och väster om vägen cirka 400 meter söderut från Solvinsbacken. På jämn mark i en skogsdunge på cirka 25 meters avstånd från varandra finns två källargrunder med en diameter på ca 4–4,5 m mätt från kantvallarnas kanter och ett djup på ca 0,6–0,8 m, kantvallarna har en höjd på ca 0,4 m. Lämningarna är täckta av ytvegetation och ovanpå dem växer också träd. Sannolikt ansluter källarna till jordbruket vid gården på den södra sidan. På sockenkartan från 1840-talet har en liten åkerlapp markerats på platsen, och på dess södra sida anges en större åker som också markerats på grundkartorna från 1970 och 1990. På cirka 150–250 meters avstånd på den norra-västra sidan strömmade tidigare Bjurbäcken söderut till Taklaxträsket. Numera är bäcken ett uträtat dike som strömmar genom åkrarna och Taklaxträsket har sänkts.

Förslag på skyddszon: -. Kabelrutten går på cirka 5–10 meters avstånd i den västra kanten av Taklaxvägen.

Taklaxvägen. Bakgrundsmaterial Lmv 5/2022.

Den sydligare källaren mot nordväst, kantvall i förgrunden.

Den nordligare källaren mot väst.

7. Taklaks

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsregistret		TM35-bladindelning	P3134R
Art	Övrigt kulturarvsobjekt ?	Gammal allmän bladindelning	1242 04
Typ	Boplatser	Koordinater ETRS-TM35FIN	N: 6967686 O: 207418
Precisering av typ	byplatser	N2000	Z ca 15 m
Datering	historisk	Koordinatförklaring	Lokalisering enligt sockenkarta från 1840-talet
Tidigare undersökningar	-	Inventeringsmetoder	Ytobservationer

Beskrivning: Taklaks nämns i reformregistret som hus nummer 2 i Taklax by. Taklaks, dvs. Blom på nuvarande terrängkarta, ligger längs Linbackvägen bland jämna åkrar öster om byvägen. Det hittades ingen storskifteskarta från 1700-talet som beskriver området. Därför kunde läget för den äldsta gården inte verifieras och objektet kunde inte avgränsas. Baserat på gamla tillgängliga kartor kan platsen för det äldsta huset inte fastställas noggrannare på nuvarande kartbotten. På sockenkartan från 1840-talet har Taklaks emellertid markerats i närheten av nuvarande Blom. På Bloms gårdsplan finns utöver bostadsbyggnaden också gamla brädfodrade ekonomibyggnader. På intilliggande gård cirka 30 meter söderut står ett gammalt hus i 2 våningar. Det är också möjligt att första Taklaks legat i området för granngården.

Förslag på skyddszon:	- Kabelrutten går på cirka 150 meters avstånd på den norra sidan.
------------------------------	---

Taklaks. Bakgrundsmaterial Lmv 5/2022.

Bloms gårdsplan mot sydost.

Gammalt hus på fastigheten söder om Blom.

Taklaxträsket och gårdarna på dess nordöstra sida på sockenkarta från 1840-talet. Karta: Riksarkivet I a Sockenkartor (1749-1917), Korsnäs 1242 04.

9. Materialförteckning

Arkivmaterial:

Nationalarkivet: Lantmäteriförvaltningen, storskifteskartor Korsnäs E40i:23/1-11, Korsnäs; N:o 1-19, karta öfver skogsmarken, jämte några nybygges ägor med delningsbeskrifning. 1760-1794.

E40i:22/1-11 Korsnäs; N:o 1-19, karta öfver äng med delningsbeskrifning. 1778-1858.

40a:14/1-2 Korsnäs, Taklax; Karta öfver Taklaks N:o 2 och Kronoholms nybygges ägor (1802-1802).

Lantmäteriförvaltningen, Finlands ekonomiska kartor, Blad VII:2. 1913.

Ia Sockenkartan (1749-1917), Korsnäs 1242 04 och 1242 05.

Digitalt material

Riksarkivet, Astia – Riksarkivets e-tjänst, <https://astia.narc.fi/uusiastia/index.html>.

Geologiska forskningscentralen,
<http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>.

Lantmäteriverket, informationstjänsten för öppet material,
<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>.
<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>.

Museiverket, Kulttuuriympäristön palveluikkuna, arkeologiska objekt och undersökningsrapporter för kulturmiljön, arkeologi, <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>.

https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto.

Litteratur

Korsnäs historia. 1981.